

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมหนีไม่พ้นการเกิด แก่ เจ็บ ตาย วย และสังขารย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทุกคน ทุกชาติ ทุกภาษา ย่อมจะต้องเข้าสู่วัยชราด้วยกันทุกคน บุคคลในวัยนี้ถือว่าอยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิต ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบกับปัญหาจำนวนประชากรวัยสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ องค์การสหประชาชาติได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก และพิจารณาว่าจำนวนประชากรโลกที่เป็นผู้สูงอายุในวันจะมีมากขึ้น ในปี ค.ศ. 1970 โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก จำนวนผู้สูงอายุ ในปี ค.ศ. 2000 จะมีประมาณ 281 ล้านคน (ศรีทัตทิมา พานิชพันธ์, 2526 : 26) การที่จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เป็นผลมาจากแนวโน้มอัตราการตายของประชากรได้ลดลงด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพทย์ ตลอดจนการกินดีอยู่ดีของประชากรเป็นผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวมากกว่าเดิม ซึ่งทำให้ประชากรในวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาในแง่จำนวนผู้สูงอายุพบว่าสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มจากร้อยละ 5.6 ในปี 2528 เป็นร้อยละ 7.5 ในปี 2534 และเป็นร้อยละ 15.8 ในปี 2568 หรือเพิ่มจาก 2.88 ล้านคนในปี 2528 เป็น 4.86 ล้านคนในปี 2543 และเป็น 12.0 ล้านคนในปี 2568 (เกษม และ กุลยา ตันติผลลาชีวะ 2528 : 21)

สำหรับในประเทศไทยได้มีรายงานจากกองสวัสดิการสงเคราะห์
กรมประชาสงเคราะห์ ได้แสดงให้เห็นถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร
ผู้สูงอายุในประเทศไทย ดังตารางข้างล่างนี้
ตารางที่ 1 อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย

พ.ศ.	ประชากร 1 : 100,000			% ประชากร		% ของประชากร
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด
2513	770	925	1,696	4.22	5.10	4.66
2523	1,052	1,256	2,308	4.50	5.43	4.97
2533	1,497	1,813	3,310	5.38	6.59	5.98
2543 (คาดว่า)	2,006	2,468	4,474	6.26	7.78	7.10

ที่มา : กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย
จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประชากรในวัยสูงอายุของประเทศไทย
นับวันจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ในจำนวนของประชากรในวัยสูงอายุส่วน
หนึ่งก็คือ จำนวนของข้าราชการบำนาญ ซึ่งได้เพิ่มมากขึ้นตามสัดส่วนของ
จำนวนประชากรในวัยสูงอายุด้วยเช่นกัน จากสถิติจำนวนข้าราชการเกษียณ
อายุที่อยู่ในความควบคุมของ ก.พ. ซึ่งจะครบเกษียณอายุเมื่อสิ้นปีงบประมาณ
พ.ศ. 2535 นั้น ปรากฏว่ามีข้าราชการเกษียณอายุจำนวนถึง 1,387 คน ซึ่ง
ในจำนวนนี้ไม่ได้รวมถึงพนักงานรัฐวิสาหกิจ และองค์การเอกชนอื่น ๆ เข้า
ไว้ด้วย และถ้าจะเปรียบเทียบ จำนวนข้าราชการที่เกษียณอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.
2522 ก็พบว่า จำนวนข้าราชการที่เกษียณอายุจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ดังแสดงไว้ในตาราง

ตารางที่ 2 จำนวนข้าราชการที่เกษียณอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนถึงปี
พ.ศ. 2535

พ.ศ.	พลเรือนสามัญ และวิสามัญ	อัยการ (ไม่รวม ข้าราชการตุลาการ)	พลเรือนใน พระองค์	พลเรือนใน มหาวิทยาลัย	รวม
2522	606	10	9	27	652
2523	615	4	6	39	664
2524	688	11	10	48	757
2525	775	10	37	10	832
2526	854	16	10	45	925
2527	878	22	19	60	979
2528	1,029	15	15	65	1,124
2529	1,143	11	10	65	1,229
2530	1,108	25	17	89	1,239
2531	1,083	13	25	96	1,217
2532	1,155	12	19	92	1,278
2533	1,055	12	23	122	1,212
2534	1,024	11	15	146	1,196
2535	1,169	8	20	190	1,387

ที่มา : กองทะเบียนประวัติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

การเกษียณอายุนับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของผู้ที่มีอาชีพทำงานประจำ เช่น รัฐบาล ทำงานในองค์การรัฐวิสาหกิจ ประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกได้ให้ความสำคัญกับการเกษียณอายุมาก สำหรับประเทศไทยแม้ว่าจะยังไม่เป็นประเทศอุตสาหกรรม แต่ก็ยอมรับว่าเมื่อถึงช่วงหนึ่งของชีวิตประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ประกอบอาชีพในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน จะต้องหยุดการประกอบอาชีพที่เคยได้ทำมาเป็นเวลานาน การหยุดประกอบอาชีพเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก

การเกษียณอายุนอกจากจะกระทบกระเทือนต่อรายได้แล้ว ยังมีผลถึงความรู้สึกคุณค่าในตนเอง ความมั่นใจ และความภาคภูมิใจ เนื่องจากสิ่งต่างๆ เหล่านี้ลดลงคือ ความรับผิดชอบ อิทธิพล อำนาจ สถานภาพในสังคม กิจกรรมและบทบาทในสังคมรวมทั้งแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป บางคนเคยอยู่ในฐานะผู้นำ หรือหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้วางรากฐาน และเป็นหลักชัยของครอบครัว แต่หลังเกษียณอายุบทบาทนี้อาจเป็นหน้าที่ของบุตรหลาน ตนเองต้องอยู่ในฐานะผู้อาศัย เป็นต้น อาจเกิดความรู้สึกว่า คนอื่นจะหมดความไวใจในสมรรถภาพของตน หมดความนับถือ หมดศักดิ์ศรี มีคุณค่าน้อยลง (ประสพ รัตนากร 2526 : 28)

โดยเฉพาะกลุ่มของข้าราชการ ซึ่งกลายสภาพมาเป็นข้าราชการบำนาญ เมื่อต้องหยุดจากการทำงานมาอยู่บ้านทำให้ข้าราชการบำนาญเหล่านี้เกิดความรู้สึกว่าเขาได้สูญเสียสิ่งต่าง ๆ ที่เคยได้รับ บางคนปรับตัวไม่ได้อาจมองว่าตนเองเป็นคนไร้ค่า ไร้ความสามารถ และไม่มีความสำคัญ รวมทั้งยังเป็นภาระแก่บุตรหลาน จึงก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวในชีวิตประจำวันดังกล่าว

กลุ่มข้าราชการบ้านนาญเหล่านี้ต้องประสบกับภาวะในเรื่องของการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การเกษียณอายุราชการยังผลให้ข้าราชการบ้านนาญต้องถูกลดบทบาท จากการที่เคยได้ปฏิบัติหน้าที่การงานวันละไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง อีกทั้งการเปลี่ยนสถานภาพจากบุคคลที่มีหน้าที่การงาน มีตำแหน่ง หรือเป็นผู้บังคับบัญชาซึ่งต้องมีภาระหน้าที่รับผิดชอบ มีลูกน้องภายใต้บังคับบัญชาที่คอยดูแลเอาใจใส่ ไปสู่การเป็นบุคคลที่ไม่มีหน้าที่การงานต้องรับผิดชอบอีกต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นการสูญเสียสถานภาพทางสังคม สูญเสียบทบาทที่เคยกระทำข้าราชการบ้านนาญบางคนอาจไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ก็จะทำให้กลายเป็นคนชราที่ไม่มีความสุข มีอารมณ์เศร้า หงอยเหงา ท้อแท้ ฉุนเฉียว ใจน้อย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) ของข้าราชการบ้านนาญ

ความพึงพอใจในชีวิตนี้เป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการดำรงชีวิตของบุคคล เพราะความพึงพอใจในชีวิตนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในความเป็นอยู่ของมนุษย์ และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิต ในทางสังคมวิทยา การศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในชีวิตจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโครงสร้างของสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ผลของการศึกษาจะสามารถช่วยแก้ปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะการศึกษาถึงความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการบ้านนาญ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ยังคงมีคุณค่าต่อสังคม อีกทั้งยังเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องการความรักความอบอุ่น และการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากครอบครัว

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ค่าครองชีพที่สูงขึ้นไม่ได้สัดส่วนกับรายได้ ทำให้ครอบครัวไทยต้องแบกรับภาระเพิ่มขึ้นในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ นอกเหนือไปจากภาระในครอบครัว แม้ลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญแก่ผู้อาวุโส อีกทั้งวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมสอนให้เด็กกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ก็จะต้องทดแทนพระคุณด้วยการเลี้ยงดูในยามชราก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นอาจจะถูกละเลยมากขึ้น เพราะรายได้ของครอบครัวจำกัดไม่อำนวยให้ทำเช่นนั้นได้ (นันทนีย์ ไชยสุต 2524 : 25)

ข้าราชการบำนาญบางส่วนจะเริ่มพบกับปัญหามากขึ้น สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวเริ่มเปลี่ยนแปลงไป บางคนประสบปัญหาถูกทอดทิ้งไว้กับบ้าน ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไร้ความหมาย ชาดคนดูแลเอาใจใส่ไม่ได้รับความอบอุ่นจากบุตรหลาน และสมาชิกในครอบครัวดังที่เคยเป็นมาในอดีต ข้าราชการบำนาญจึงหาทางออกโดยการเลือกที่จะเข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์ของคนชรา มากกว่าจะอยู่ในครอบครัวของตน

ในจำนวนข้าราชการบำนาญที่เข้ารับบริการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค กรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นปีที่เปิดรับบริการ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2535 มีข้าราชการบำนาญที่เข้ารับบริการสงเคราะห์แบ่งออกเป็นเพศชาย 55 คน และเพศหญิง 46 คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 101 คน จากจำนวนผู้เข้ารับบริการสงเคราะห์ทั้งหมด 1,145 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 8.82 ของผู้เข้ารับบริการสงเคราะห์ทั้งหมด (ดูตาราง 3 ประกอบ)

ตาราง 3 จำนวนข้าราชการบำนาญที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค กรุงเทพมหานคร

พ.ศ.	จำนวนข้าราชการบำนาญ
2496 - 2505	2
2506 - 2515	7
2516 - 2525	39
2526 - 2535	53
รวม	101

ที่มา : กองสวัสดิการกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

ในจำนวนข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นปีที่เปิดรับบริการ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2535 มีข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์แบ่งออกเป็นเพศชาย 29 คน และเพศหญิง 3 คน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 32 คน จากจำนวนผู้เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งหมด 766 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 4.18 ของผู้เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งหมด (ดูตาราง 4 ประกอบ)

ตาราง 4 จำนวนข้าราชการบำนาญที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้าน
ธรรมปกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ.	จำนวนข้าราชการบำนาญ
2500 - 2509	0
2510 - 2519	4
2520 - 2529	14
2530 - 2535 (5ปี)	14
รวม	32

ที่มา : กองสวัสดิการกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

ในจำนวนข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นปีที่เปิดรับบริการ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2535 มีข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์ แบ่งออกเป็นเพศชาย 72 และเพศหญิง 19 คน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 91 คน จากจำนวนผู้เข้ารับการสงเคราะห์ ทั้งหมด 976 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.32 ของผู้เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งหมด (ดูตาราง 5 ประกอบ)

ตาราง 5 จำนวนข้าราชการบำนาญที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางละมุง
จังหวัดชลบุรี

พ.ศ.	จำนวนข้าราชการบำนาญ
2511 - 2520	9
2521 - 2530	58
2531 - 2535(5ปี)	24
รวม	91

ที่มา : กองสวัสดิการกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

ในจำนวนข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราภาคใต้ จังหวัด ยะลา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 ซึ่งเป็นปีที่เปิดรับบริการ จนกระทั่งถึงปี 2535 มีข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์ แบ่งออกเป็นเพศชาย 17 และเพศหญิง 2 คน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 19 คน จากจำนวนผู้เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งหมด 599 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.17 ของผู้เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งหมด (ดูตาราง 6 ประกอบ)

ตาราง 6 จำนวนข้าราชการบำนาญที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราภาคใต้
จังหวัดยะลา

พ.ศ.	จำนวนข้าราชการบำนาญ
2511 - 2520	2
2521 - 2530	10
2531 - 2535 (5ปี)	7
รวม	19

ที่มา : กองสวัสดิการกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

ในจำนวนข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนชราโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นปีที่เปิดรับบริการจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2535 มีข้าราชการบำนาญที่เข้ารับการสงเคราะห์แบ่งออกเป็นเพศชาย 68 คน และเพศหญิง 1 คน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 69 คน จากจำนวนผู้เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งหมด 815 คิดเป็นร้อยละ 8.47 ของผู้เข้ารับการสงเคราะห์ทั้งหมด (ดูตาราง 7 ประกอบ)

ตาราง 7 จำนวนข้าราชการบำนาญที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราโพธิ์กลาง
จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ.	จำนวนข้าราชการบำนาญ
2509 - 2518	2
2519 - 2528	37
2529 - 2535 (7ปี)	30
รวม	69

ที่มา : กองสวัสดิการกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

จากจำนวนข้าราชการบำนาญที่เข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์ของ
กรมประชาสงเคราะห์ทั้งในกรุงเทพมหานครและตามจังหวัดต่างๆ จะเห็นได้ว่า
จำนวนข้าราชการบำนาญที่เข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น
ในทุก ๆ 10 ปี ตัวเลขเหล่านี้สามารถเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสัมพันธภาพระหว่าง
ข้าราชการบำนาญและครอบครัวได้ระดับหนึ่ง ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความ
หมายต่อข้าราชการบำนาญเป็นอย่างมาก เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมีอิทธิพลต่อภาวะ
จิตใจ เป็นสถาบันที่ให้ความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ความไว้วางใจ
ข้าราชการบำนาญเป็นผู้ที่ต้องการการดูแลและสนับสนุนทางด้านต่างๆ จากครอบครัว

ครัว เช่น ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านเศรษฐกิจ และนอกจากนั้นยังมีความต้องการความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว จึงเห็นได้ว่าครอบครัวมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการบ้านนาญเป็นอย่างมาก

นอกจากครอบครัวจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการบ้านนาญแล้ว ก็ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก เช่น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น แม้ว่าการเกษียณอายุราชการจะทำให้ข้าราชการบ้านนาญมีบทบาทในสังคมน้อยลงมีเวลาว่างมากขึ้น แต่รายได้ก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของข้าราชการบ้านนาญในปัจจุบัน ที่จะสามารถสนองความต้องการในด้านต่างๆ ได้ อีกทั้งการเกษียณอายุราชการเป็นการถอนบทบาททางสังคมภายนอก ทำให้ผู้เกษียณอายุมีแต่สังคมภายในบ้าน ขาดการพบปะเพื่อนร่วมงาน ไม่มีโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น บทบาททางสังคมลดลง อำนาจต่างๆ ที่เคยมีหมดไป ส่งผลให้ผู้เกษียณคิดว่าตนหมดคุณค่า ขาดคนเคารพยกย่องก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจ จึงจำเป็นต้องหาบทบาทใหม่ขึ้นมาทดแทน ทั้งนี้เพื่อที่จะสรรสร้าง ความพึงพอใจในชีวิตให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง จึงจะเห็นได้ว่า มีข้าราชการบ้านนาญเป็นจำนวนมากมีความต้องการที่จะเข้าเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ดังตาราง 8 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงจำนวนข้าราชการบ้านนาญที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ของโรงพยาบาลศิริราช

จากจำนวนตัวเลขดังกล่าวแสดงว่าในแต่ละปี แนวโน้มของข้าราชการบ้านนาญที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุมีจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่เพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งสามารถคาดการณ์ได้ว่าจำนวนข้าราชการบ้านนาญที่จะเข้าเป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุนั้นจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยในอนาคต ตัวเลข

เหล่านี้สามารถเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความพยายามของข้าราชการบำนาญที่จะแสวงหาความพึงพอใจในชีวิตให้กับตนเอง เพื่อที่จะใช้ชีวิตนั้นไปได้อย่างมีความสุข และความพยายามเหล่านี้ก็ได้มีเพิ่มมากขึ้นทุกที ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพความบีบคั้นของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ตาราง 8 จำนวนข้าราชการบำนาญที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาลศิริราช

พ.ศ.	จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด	จำนวนข้าราชการบำนาญ	คิดเป็นร้อยละ
2531	422	84	19.90
2532	343	91	26.53
2533	214	62	28.97
2534	201	62	30.84
2535	188	76	40.42

ที่มา: ชมรมผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า กลุ่มข้าราชการบำนาญจะต้องประสบกับภาวะของการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลกระทบอย่างมากต่อความพึงพอใจในชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการบำนาญซึ่งนับวันก็จะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น หากครอบครัว สังคม และประเทศชาติขาดสำนึกและความรับผิดชอบต่อคนกลุ่มนี้แล้ว ก็จะทำให้ข้าราชการบำนาญซึ่ง

เป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคมกลายเป็นกลุ่มประชากรที่มีปัญหา กลายเป็นภาระแก่สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่ทุกคนควรจะช่วยเหลือ และตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มข้าราชการบ้านนาญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกทุกคนที่อยู่ในสังคม ควรจะต้องมีความเข้าใจถึงลักษณะความต้องการ สภาพร่างกาย จิตใจและปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ของข้าราชการบ้านนาญเพื่อที่จะได้ปฏิบัติต่อข้าราชการบ้านนาญซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่ง of สังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ข้าราชการบ้านนาญรู้สึกว่าคุณค่าของเวลาของการเกษียณอายุราชการเป็นช่วงเวลาแห่งการมีความสุข การเข้าสู่ภาวะการเป็นข้าราชการบ้านนาญมิใช่เป็นการสิ้นสุดในการดำเนินชีวิต แต่เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่แตกต่างไปจากการใช้ชีวิตแบบเดิม หากสังคมมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของประชากรกลุ่มนี้ ก็จะทำให้ข้าราชการบ้านนาญเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสุข ทั้งร่างกาย และจิตใจ มีความพึงพอใจในชีวิต ชีวิตนั้นปลายก็จะเป็นชีวิตที่มีค่า เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง และสังคม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการบ้านนาญ
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการบ้านนาญ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหา และความต้องการของข้าราชการบ้านนาญ

ขอบเขตในการศึกษา

ผู้ศึกษาเลือกที่จะศึกษาเฉพาะข้าราชการบ้านนาญสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 282 คน โดยการสุ่มตัวอย่าง แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งสัมภาษณ์ข้าราชการบ้านนาญในบางส่วนที่สามารถกระทำได้

โดยจะสัมภาษณ์ข้าราชการบ้านนาญที่มาทำการเบิกค่ารักษาพยาบาล หรือ มาขอรับเงินบ้านนาญในวันที่ 28 ของทุกเดือน ส่วนข้าราชการบ้านนาญที่ไม่ได้มารับเงินเดือนตัวเอง ผู้ศึกษาจะส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ ตามที่อยู่ที่ได้คัดลอกมาจากสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ

ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และเสนอเค้าโครงการวิจัย
2. สร้างแบบสอบถาม
3. เก็บข้อมูลภาคสนาม
4. วิเคราะห์ข้อมูล
5. จัดพิมพ์และเสนอผลการวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

การศึกษานี้จะวิจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการบ้านนาญคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้สมาชิกในสังคมได้มีความรู้ ความเข้าใจถึงลักษณะความต้องการและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ของข้าราชการบ้านนาญ ยังผลให้สมาชิกในสังคมยอมรับและตอบสนองความต้องการของข้าราชการบ้านนาญได้อย่างเหมาะสม

2. เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับข้าราชการบำนาญให้แก่
หน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ที่สนใจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนจัดสวัสดิ
การสงเคราะห์ให้แก่ข้าราชการบำนาญ

3. เป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยากับงานวิจัย เพื่อที่จะ
ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย